Maa- ja metsätalousministeriö

Asiantuntijalausunto

Jaakko Nippala, neuvotteleva virkamies, luonnonvaraosasto

Karoliina Pietiläinen, erityisasiantuntija, ruokaosasto

Suuri valiokunta 27.10.2023 klo 13.30

Asiantuntijalausunto kattaa seuraavat asiat:

Asia: U 57/2022 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi maaperän seurannasta ja kestokyvystä (maaperän seurantaa koskeva laki)

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi maaperän seurannasta ja kestokyvystä (maaperän seurantaa koskeva laki)

Yleistä:

Maa- ja metsätalousministeriö (ministeriö) kiittää mahdollisuudesta tulla kuultavaksi maaperän seurantaa koskevan lain u-kirjelmästä ja yhtyy valtioneuvoston kantaan, korostaen seuraavia näkökohtia:

- Maa- ja metsätalousympäristöt muodostavat valtaosan Suomen pinta-alasta. **Maaperän terveyteen liittyvä lainsäädäntöehdotus koskettaa laajasti ministeriön hallinnonalaa ja sen toimeenpano tulee edellyttämään merkittävää lisäresursointia (seurantojen toteutuksen osalta arviolta mahdollisesti useita miljoonia euroja per seurantaväli)**.
- Valtioneuvoston tavoin, maa- ja metsätalousministeriö pitää EU-tason politiikkatoimia tarkoituksenmukaisena tapauksissa, joissa on tarve tehokkaasti puuttua maaperän huonontumisen rajat ylittäviin vaikutuksiin, turvata yhtäläiset markkinaolosuhteet ja edistää politiikan johdonmukaisuutta EU:n ja kansallisella tasolla. **Näitä perusteluita suhteessa ehdotettuihin toimiin ja niiden tuomaan lisäarvoon tulee tarkastella huolellisesti direktiivin jatkokäsittelyssä**.
- Ministeriö korostaa lisäksi, että **jäsenvaltioiden olosuhteet vaihtelevat merkittävästi maaperän ominaisuuksien, heikentymisprosessien sekä rajat ylittävien vaikutusten osalta, mikä on tärkeää ottaa huomioon erityisesti ehdotetun seurannan suunnittelussa ja rajaamisessa sekä maaperän kestävän käytön edistämisessä.**
- **Ministeriö kiinnittää huomiota siihen, että EU:n ympäristösääntely maa- ja metsätaloussektoreilla on kasvamassa merkittävästi**. Moniin direktiivin vaikutusten arvioinnissa esitettyihin haasteisiin vastataan jo olemassa olevan tai neuvoteltavana olevan EU-lainsäädännön kautta, kuten LULUCF, vesipuitedirektiivi, ennallistamisasetus sekä hiilisertifiointialoite. Ministeriö arvioi, että näitä eri lainsäädäntöesityksiä ei ole valmisteltu riittävän johdonmukaisesti keskenään ja että päällekkäisistä toimeenpanon ja seurannan järjestelmistä voi syntyä tarpeettomia kustannuksia jäsenmaille ja toimijoille.

Ehdotettu seuranta ja maaperän tilan arviointi:

- Ehdotetun seurannan osalta on tärkeä kiinnittää huomiota kustannustehokkaaseen toteutukseen ja olemassa olevien sekä toteutettujen seurantojen hyödyntämiseen. **Kustannustehokkuus toteutuu ministeriön näkemyksen mukaan parhaiten mahdollistamalla jäsenvaltioiden laaja liikkumavara ja harkintavalta seurantaan liittyvän näytteenoton suunnittelun ja kriteerien sekä indikaattorien rajausten osalta**. **Lisäksi jo käytössä olevia menetelmiä tulee voida hyödyntää myös jatkossa.** Viljelijöille olennaisinta on maaperätieto omista pelloista ja metsätaloustoimijoille puolestaan on tärkeää tietää tarkemmin metsätilan maaperän ominaisuuksista toimien suunnittelua varten.
- Ministeriö tilaa Luonnonvarakeskukselta maatalousalueiden ympäristöseurantaa, jonka puitteissa tuotetaan tietoa maaperän tilasta yhteisen maatalouspolitiikan seurantaan ja arviointiin. **Suurin osa seurannoista toteutetaan 10 vuoden välein, sillä muutokset maaperässä ovat hitaita**. Säädösehdotuksessa seurannan väliksi ehdotetaan 5 vuotta.
- **Metsämaan osalta on tärkeää todeta, että Suomessa ei ole toistuvaa ja järjestelmällistä metsien maaperän seurantaa**, mutta näytteiden keruuta on tehty esimerkiksi Biosoil ja Operaatio Mustikka –hankkeiden puitteissa. Suomen pinta-alasta noin 70 % on metsää, joten seurannan järjestäminen on keskeinen kustannuskysymys, johon vaikuttaa myös seurannan aikaväli.
- Valtioneuvoston kannan mukaisesti **ministeriö pitää tärkeänä varauksellista suhtautumista ehdotettuun tapaan määritellä terve maaperä perustuen yhdenkin raja-arvon alittamiseen**. Ehdotettu lähestymistapa ei ministeriön näkemyksen mukaan ota huomioon maaperän luontaisia eroja eikä kaikilta osin tunnista jo tehtyä työtä, eikä ole tarkoituksenmukaista luokitella laajoja maa-alueita tällä perusteella. Valmistelun edetessä on oltava tarkkana mahdollisten harmonisoitavien ohjeellisten raja-, viite-, ja tavoitearvojen kanssa, koska on mahdollista, että ne käytännön toimeenpanon myötä muuttuvat sitoviksi tuomioistuimissa.

Ehdotettu maaperän kestävän käytön edistäminen:

- Valtioneuvoston kannan mukaisesti ministeriö pitää hyvänä maaperän kestävän käytön edistämistä. **Keskeisimmät keinot tavoitteen edistämiseen maa- ja metsätaloudessa sisältyvät EU:n yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) sekä kansallisen metsäpolitiikan toteutukseen.** Direktiiviehdotuksen liitteen III mukaiset kestävän käytön periaatteet tulee nähdä esimerkinomaisena listauksena, jotta niiden soveltaminen ja ristikkäisten vaikutusten huomioiminen käytännön toiminnassa on mahdollista. Kannan mukaisesti on tärkeää, että jo ehdotettuihin periaatteisiin sisältyy riittävä kansallinen jousto ja valinnanvara, jotta maankäyttömuotojen ja tuotantotapojen väliset sekä alueelliset erot tulevat huomioitua.
- Suomessa metsänhoidon toimenpiteiden vaikutuksia maaperään on huomioitu metsälaissa, metsänhoidon suosituksissa, metsäsertifikaattijärjestelmissä ja organisaatioiden ohjeistuksissa erityisesti puuntuotannon ja puuston kasvun turvaamisen näkökulmasta. Metsälainsäädännön tarkoituksena on edistää metsien taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää hoitoa ja käyttöä.
- Ministeriö korostaa erityisesti, että turvemaita koskevissa linjauksissa on riittävästi liikkumavaraa, jotta voidaan huomioida jäsenmaiden kansalliset erityispiirteet ja huomioida parhaalla mahdollisella tavalla vaikutukset myös sosiaaliseen ja taloudelliseen kestävyyteen.
- Valtioneuvoston tavoin, maa- ja metsätalousministeriö pitää keskeisenä maan käyttöönottoon liittyvien lieventämisperiaatteiden (11 artikla) ja **kestävän maaperänhoidon**

periaatteiden (10 artikla) säännösten sisällön selkeyttämistä ja muotoilua siten, että säännökset eivät kavenna jäsenvaltioiden päätösvaltaa kaavoituksen ja maankäytön kysymyksissä sekä metsäpolitiikassa.

Ehdotukset liittyen pilaantuneisiin maa-alueisiin:

- Valtioneuvoston kannan tavoin maa- ja metsätalousministeriö pitää tärkeänä, että pilaantuneiden alueiden tunnistuksessa ja kartoituksessa sekä kunnostuksessa edistytään. Toimien kehittämisessä on tarve säilyttää riittävä kansallinen joustovara. **Ministeriö tuo esille hallitusohjelmaan liittyvät tavoitteet ampumaratojen määrän lisäämiseksi, jonka edellytykset on tärkeä huomioida myös osana maaperädirektiivin jatkovalmistelua.**

Delegoitu säädösvalta:

- Direktiiviehdotukseen sisältyy useita ehdotuksia säädösvallan siirrosta komissiolle. **Varauksellinen suhtautuminen ehdotettuun säädösvallan siirtoon erityisesti liitteiden II ja III osalta on ministeriön näkemyksen mukaan perusteltu.** Ehdotettua säädösvallan siirtoa on vielä tarkasteltava huolellisesti ehdotuksen jatkoneuvotteluissa. **Neuvottelujen edetessä tulee arvioida, millaista ja kuinka pitkälle menevää tulevaisuudessa annettava näiden liitteiden mukainen sääntely olisi ja millaisia vaikutuksia sillä olisi, erityisesti metsäpolitiikan kansallisen päätäntävallan näkökulmasta**. Tarvittaessa delegoitujen säädösten kattamat asiat tulisi voida kirjata perusasetukseen tarvittavalla tarkkuudella ja sisältäen tarvittavan jouston jäsenmaiden toimeenpanoon.
- Riittävä asiantuntemus jäsenvaltioiden eri olosuhteista sekä maankäyttömuotojen eroista tulee turvata delegoitujen asetusten ja toimeenpanoasetusten valmistelussa sekä direktiivissä ehdotetun komitean työssä.

Rahoitus:

- Valtioneuvoston tavoin, ministeriö pitää tärkeänä, ettei direktiiviehdotuksen yhteydessä rajoiteta tai linjata eri rahoitusinstrumenttien käyttöä eikä ennakoida EU:n seuraavan monivuotisen rahoituskehyksen ratkaisuja, joista päätetään jäsenvaltioiden yksimielisellä päätöksellä.
- EU:n 9. tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelma Horisontti Euroopan työohjelma sisältää terveen maaperän ylläpitoon ja hoitoon liittyviä tutkimushakuja. Näistä nimenomaan missio ’A Soil Deal for Europe’ laajentaa tietopohjaa terveen maaperän parhaista hoitokäytännöistä mm. luomalla 100 koealuetta ja kärkihanketta edistämään maaperän tervehdyttämistä vuoteen 2030 mennessä. Suomessa maaperämissiota on viety alkuvaiheessa eteenpäin osana Hiilestä kiinni -kokonaisuutta. **Ministeriö pitää tärkeänä, että EU:n tutkimuksen sekä kansallisia resursseja kohdennetaan jatkossakin maaperäkysymyksiin**.